

להבחין בין יום ללילה כמוהו. ואמילו האדם שהוא בעל דעה והשכל. ובחצות הלילה התרנגול מרגיש את בוא היום וקורא. והקדמונים השתמשו בתרנגולים לדעת על ידם זמן קימם ממתן. גם הוא לשון משכיות לבב, שהלב מבין ומבחין וע"י הבינה אדם מבחין בין יום ובין לילה. ומיהו אף אם לא שמע קריאת התרנגול יכול ג"כ לברך ברכה זו, שאינה אלא הודאה למקום שנתן לנו שכל ובינה להבחין בין יום ובין לילה לקום לעבודתו יתברך.

כתיב ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה, בשפ"א פר'ראה (תרל"א) אא"ז מו"ר (החידושי הרי"מ) ז"ל אמר שנקבע בכל איש ישראל שיוכל להבחין ולבחור רק בהברכה. ועל זה מברכין בכל יום הנותן לשכוי בינה וכו'. וכן במדרש שהקב"ה מלמד לנו ובחרת בחיים וכל מאמר ה' נעשה כן. וניתן הבחירה לישראל במאמר ובחרת בחיים. ושם (שנת תרל"ג) ראה אנכי נותן לפניכם היום. פירוש שהבחירה ביד האדם לבחור טוב או רע. ואמר אא"ז מו"ר ז"ל שעל זה מברכין הנותן לשכוי בינה וכו'. ונראה פירוש היום שיש בכל יום בחירה חדשה. כי אחר שחוטא האדם מסתלקת הבחירה מהאדם כמ"ש ז"ל, הרשעים ברשות לבם ומכל מקום הקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית ונותן בחירה חדשה לאדם בכל יום שיוכל להיות טוב מחדש, כמ"ש לא יכשל בה ביום שובו מרעתו וכו' ע"כ.

שלא עשני גוי. בשם היהודי הקדוש מפשיסחא זצ"ל שאמר כי בכל יום יש אצלו שנוי בעבודת ה' מיום אתמול להיום כמו מגוי ליהודי, ואפשר לפרש כוונתו על פי מאמרם ז"ל בכל יום יהיו בעיניך דברי תורה כחדשים, ולכן הרגיש בכל יום שינוי גדול בהתחדשות.

שלא עשני גוי. בספר בית אהרן כתב בשם הרה"ק מוה"ר שלמה מקארלין זצ"ל שאמר דער גרעסטער יצר הרע איז אז מען פארגעסט אז מי איז אבן מלך, (היצה"ר הכי גדול הוא שמשכח את האדם שהוא בן מלך ומוריד את עצמו לתאוות ודברים שפלים) כמו שכתוב בנים אתם לה' אלקיכם.

מספרים שפעם פרצה שריפה אצל יהודי אחד, פתח ואמר ברוך שלא עשני גוי, ושאלו אותו מה פשר הדבר, ומה מקום לברכה זו, אמר להם אילו הייתי גוי אזי בשריפה זו היה נשרף גם הפסל שבביתו שהוא אלוהי שלו, ועכשיו שאני יהודי אז אלוהי לא נשרף, כי הוא חי וקיים ויעזור לו גם הלאה.

שלא עשני עבד. שאין העבד חייב במצות כישראל, ואינו ראוי לבוא בקהל, ופסול לכמה דברים. ועיקר בריאת האדם שיעשה מצוות ורצון השי"ת, כי בלי זה נמשל כבהמות נדמו.

שלא עשני אשה. שהיא פטורה ממצוות שהזמן גרמא. והטעם לזה כי האשה משועבדת לבעלה לעשות צרכיו ולגדל הבנים. ואם היתה מחויבת במצוות עשה שהזמן גרמא, אפשר שבעת עשייתה המצוה יצוה אותה בעלה לעשות מצותו, ואם תעשה מצות הבורא ותניח מצותו אוי לה מבעלה. ואם תעשה מצותו ותניח מצות הבורא אוי לה מיוצרה, לפיכך פטרה הבורא ממצותיו, כדי להיות לה שלום עם בעלה. (אבודרהם).

פוקח עורים. במדרש פר' וירא אצל הגר ויפקח אלקים את עיניה ותרא באר מים. מכאן שהכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר עיניהם. פירש מו"ז (החידושי הרי"מ) ז"ל כי לעולם כל הנצרך לכל בריה מוכן בכל מקום ובכל עת רק שנסתר מעין הגשמי, וכשהקב"ה מאיר עיניו רואה שהכל לפניו, ועל זה בקש דוד הע"ה גל עיני וכו' ע"כ.

(שפת אמת וירא — חקת)